

# Vaarikaid silmailuks ja marjakorvi

Vaarikate hulgas on nii maitsvaid marju kasvatavaid liike kui ka toredaid ilupõõsaid.

Harilik vaarikas (*Rubus idaeus*) ei anna isegi õige põõsa mõõtu välja – tema varred elavad ainult kaks aastat. Esimesel aastal kasvatab noor vaarikataim pika, veidi kaardus ladvaga võrse. Teisel aastal kasvavad selle külgpungadest õitsevad ja viljuvad lühivõrseid. Ja siis ongi vaarikavarre elu läbi!

Järgmisel suvel seisab veel mõni üksik surnud vars püsti, vilju kannavad noored kaheaastased võrseid. Nõnda on see metsaserval või raiesmikul, aias lõikab inimene vanad varred igal aastal välja ja harvendab noori, nõnda et kõikidel oleks ruumi kasvada ja vilja kanda.

Natuke teistsugust kohtlemist nõuavad uuemad taasviljuvad vaarikasordid. Nendel hakkab noore võrse



Lõhnav vaarikas hakkab õitsema juuni keskel.



REIN SANDER

Pampeli ehk aedmuraka 'Agawam' toredatest õitest saavad sügisel suured läikivmustad hapukad marjad.

ladvaosa juba esimesel suvel õitsema. Marjad valmivad hilja, enamasti septembris. Möödunud põuasel suvel oli õitsemine nii hiline, et viimased marjad jäid lume alla.

Vilju kannud ladvaosa kuivab juba samal sügisel. Järgmisel suvel puhkevad õied varre alumises osas, nüüd saame samalt varrelt varajasi marju.

Meie puukoolidest võib juba leida mitut taasviljuvat vaarikat, koduaeda soovitatakse sorte 'Polka', 'Polana' ja 'Babje Leto'.

## Must, hiline, ogaline

Üsna aedvaarika moodi näevad välja püstiste võrsetega pampolid ehk aedmurakad (*R. fruticosus*). Enamasti on need kollase- ja mustaviljalised hübriidid, aga palju jõulisema kasvu ja suuremate lehtedega.

Meil kõige levinum pampel on ilmselt 'Agawam', seda on kasvatatud juba üle 50 aasta. Tegu on Põhja-Ameerikast pärit mägimuraka sordiga, mis leiti üle 120 aasta tagasi päris juhuslikult karjamaal kasvamas.

Sort vajab niiskema mullaga sooja kasvupaika – Kubjal istutasin teda ümber kolm korda, enne kui leidsin enam-vähem sobiva päikeselise ja põhjatuulte eest kaitstud koha. Nüüd võib põõsastelt septembri algusest kuni lume tulekuni noppida suuri läikivmusti, meeldivalt hapuka maitsega marju.



Möödunud sügisel oli taasviljuvatel vaarikasortidel marju isegi veel oktoobri lõpul.

Pampliistandus tehakse suure reavahega, toetatakse ja hoitakse hõre – seesama 'Agawam' on nii ogalise varrega, et tihedast põõsarivist ei saa marju kättegi.

## Liigirikas perekond

Harilik vaarikas kasvab kogu Euroasia parasvöötmes. Põhja-Ameerikas ja Ida-Aasias levivad talle lähedased liigid. (Ka aedvaarikas on ikka seesama harilik vaarikas.)

On ka roomavate vartega vaarikaliike, meie taimestikust näiteks põldmari (*R. caesius*). Kolmas kodumaine vaarikaliik – kitsemurakas (*R. nensensis*) – on püstisema kasvuga. Rohtsete vartega vaarikaid kutsume üldiselt murakaks, neidki on meil kaks: rabamurakas ja mesimurakas.

Mõned vaarikaliigid on tuntud ka ilupõõsana. Üks selline on Põhja-Ameerikast pärit lõhnav vaarikas (*R. odoratus*). Tema varred on mitmeaastased, taime moodustab kuni paari meetri kõrguse puhmiku, mis juurevõsude abil vähehaaval laiemaks kasvab. Ta sobib seega ainult suuremasse aeda või parki.

Lõhnav vaarika suured roosakad õied puhkevad juuni keskel. Puhmik õitseb rikkalikult paar nädalat, siis taspisi kuni sügiseni. On olemas ka valge- ja punaseõielisi vorme. Punane lamea kujuga vili on söödav, kuid lääge maitsega. Üsna sarnane põõsas on ka valgete õitega nutka vaarikas (*R. parviflorus*). Mõlemal iluvaarikal on suured hõlmised lihtlehed, mis üldse ei seostu meie kujutlusega vaarikast.

REIN SANDER